

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Dominicæ XV. post Trinitatem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

DOMINICA XV. POST DOMINICAM S.
Trinitatis, Epistola B. Pauli Apostoli ad Gal. V. & VI.

In spiritu uiuamus, spiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes. Fratres, & si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate: & sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit, Communicet autem is, qui catechizatur uerbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis. Nolite errare: Deus non irridetur. Quae enim seminauerit homo, haec & metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet & uitam aeternam. Bonum autem facientes, non deficiamus. Tempore enim suo metemus, non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fides.

Galat. 5. 6.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Superiori Dominica lectio epistolae eo loco fiebat, quo Dominicae Galat. 5. incipit lectio praesentis. Ante enim hanc lectionem uerba haec leguntur: Qui autem sunt Christi, carnem uam cum uicis & concupiscentiis suis crucifigant. Itaque hi qui Christi sunt, sic agunt. Nos igitur quia Christi sumus, carne crucifigamur, spiritu ambulemus. Per Christum enim ut spiritu uiuamus, hoc est, ut Spiritus sancti ductu, rationisq; iudicio regamur, ad hoc uicendi genus perducti sumus. Non igitur efficiamur inanis glorie cupidi. Hoc enim Christus quoque prohibet, dicens: Videte ne iustitiam uestram Math. 6. faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis. Itaque non efficiamur inanis glorie cupidi, ad mutuam nos iram prouocantes, aut mutuo inuidentes. Deinde praelatos alloquitur dicens: Fratres si uestrorum subditorum quispiam lapsus fuerit in aliquo delicto (uocatur autem delictum hic ex infirmitate, aut lapsus, aut preoccupatio) vos qui spirituales estis, hoc est, qui secundum spiritum uiuatis, hunc non despiciatis, imo ne exasperetis quidem: ut ipse qui non ex malitia, nec ex consuetudine, sed ex infirmitate, ignorantia, subreptione, seu incircumspectione ac imprudentia peccauerit, sed infirmitate & mansuetudinis, non in spiritu furoris, sed in spiritu lenitatis & mansuetudinis, ut tu qui praelatus es, consideres quoque te ipsum, tuam infirmitatem attendens, interrogansq; te ipsum, si eadem tentatione fuisses circumuallatus, quid fecisses, aut quid facere posses tentatus nihilominus metuens tibi ipsi, si alienae durus fueris infirmitati, ne & tu tenteris. Vult itaque Paulus ex sua infirmitate quatenusquam intelligere, quomodo alijs miserari debeat & compati. Sic enim Ecclesiasticus quoque monet: Memor esto Eccl. 31. iudicij

HHHH + iudicij

Iacob. 4.

iudicij mei: sic enim erit & tuam. Mihi heri, & tibi hodie. Alter alterius onera portate, hoc est, sufferte vos inuicem, & vobis succurrite. Orate pro inuicem ut saluemini: & sic adimplebitis fraternam charitatem, quæ est lex Christi, dicentis: Hæc mando vobis, ut diligatis inuicem. Nam si quis existimat se aliquid esse, efferens se supra cæteros, quos contemnit tanquam infirmiores moribus aut virtutibus, cum tamen à seipso, & in se, & in eo, de quo gloriatur, nihil sit, ipse seipsum à veritate seducit, credens id quod non potest esse. Hoc attendit qui dicebat: Et substantia mea tanquam nihilum ante te est.

Psalm. 18.

Electi quid in se attendant.

Electi enim Dei non attendunt bona, quæ habent, aut quæ perceperunt, sed quæ necdum percipere valuerunt, quibusque adhuc carent, ut inde humiliantur, quomodo de receptis donis arrogantes superbiunt. Non igitur peccatum alienum quis examinet, sed opus suum probet vnusquisque discutens. Quod si bonum aut perfectum inuenerit, tunc gloriam habebit in seipso tantum, hoc est, in conscientia sua, & non in ore alieno. Gloriam in seipso intus habere, nec pendere aliena ex laude, est cum prudentibus virginibus in vasculo suo oleum seruare. Sed quam gloriam iustus habet in seipso intus, nisi eam de qua Psalmista dicit: *Gloria mea & exaltans caput meum!*

Matth. 23.

Psalm. 1. Gloria iustorum quæ fit. 1. Cor. 1.

Et de qua Paulus: *Qui gloriatur, in Domino gloriatur?* Eam igitur ob rem suam debet vnusquisque opus, non alienum examinare, quia vnusquisque opus operum suorum, vitiatorumque portabit congeriem, futuro iudicio discutendam. Quo onere tunc se plus minusve inueniet grauatum. Pergit inde Paulus ad aliam instructionem, dicens: Cæterum is, qui catechizatur, id est, instruitur, verbo salutis doctrinæ & sacræ scripturæ eloquio, communicet, hoc est, communia faciat bona sua quæ habet, cibum, potum, amicum, & si qua sunt alia tam spiritualia, quam corporalia, impariensi ei qui se catechizat, hoc est instructori ac magistro suo. Dignus enim est operarius sua mercede. Et qui seruit altari, iustum est ut viuat de altari. Nolite errare, nolite putare, ut si coram hominibus auare excusaueritis vos, quod parum largiri possitis, parumque habeatis, coram Deo pariter quoque vos esse (qui nouit omnia) excusatos. Deus non irridetur, Deus non fallitur. Quæ enim seminauerit homo, id est opera quæ hic in vita egerit, hæc metet quoque in iudicio, id est, horum suscipiet retributionem ac messem. Comparat enim opus semini, operationem seminationi, & messem diuinæ retributioni.

Lucæ 9.

1. Cor. 9.

Hæretici qui negant operum bonorum retributionem libero hominis arbitrio (quod tamen arbitrium non idcirco dicitur liberum, quod sine diuino adiutorio aliquid possit, sed quod libertatem habeat diuino instinctui assentiendi aut respuendi illum, nulloque modo ad horum alterum cogatur) quid hic dicent, dicente Paulo: *Quæcunque seminauerit homo, hæc & metet, cum sit clarissimum ex superioribus quoque illum de operibus loquitur* Quoniam qui seminarit in carne sua carnales concupiscentias sequens, desiderijsque carnalibus satisfaciens ac seruans, de carne quoque metet corruptionem, videlicet ut in presentibus huius vitij corruptionibus futurisque tormentis, totus conteratur. Qui autem seminauerit in spiritu, carnis desideria & sensualitatem domans, de spiritu metet vitam æternam.

Arbitrium hominis cui dicitur liberum.

Ad Romanos non dissimilia scribens: *Si, inquit, secundum carnem vixeritis, morietis. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Sequitur hic: *Bonum*

Roman. 8.

T. VI
21

num autem facientes, & in spiritu seminantes ab hoc benefaciendi tam studio, quam feruore, neque tædio, neque labore victi deficiamus. Tempore enim suo, quo cunctis disposuit operibus reddere mercedem Deus, meremur gloriam æternam assecuturi plenam, indeficientem, perpetuam. Quocirca dum tempus habemus, quamdiu viuimus, quamdiu luce uti possumus diuinae gratiæ (ut Christus quoque monet, dicens: *Ambulate, dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant*) bonum operemur ad omnes, beneficia charitatis & misericordiæ illis impendentes. Nescimus enim quamdiu hoc tempus bene operandi nobis à Deo concedendum sit. Maxime autem operemur bonum ad domesticos fidei, hoc est, ad iustos, & ad eos, qui eadem nobis fidei religione sunt coniuncti.

EXEGESIS EVANGELII DOMINICAE XV.

post Dominicam S. Trinitatis, *Matthæi VI.*

CVM duobus aliquando tribusve sit dominis seruiendum, non mirum videri debet, quod Dominus duobus seruituri in præsentis Dominicæ Evangelio dicat impossibile. Loquitur enim de dominis, quibus si mul vnoque seruiendum est tempore, & qui contraria imperant. Huiusmodi non potest simul seruire, quandoquidem voluntas eorum vniformis non est: quare necesse fuerit, aut vni, aut alteri displicere. Quod cum ita sit, & in hominis arbitrio sit constitutum, cui velit, seruire, mirum cerè debet videri, quare eam seruitutem quis eligat, quæ durior, vilior, ignominiosiorq; habetur, relicta digniore, nobiliore magisq; fructuosa. Si enim Christi seruitus ad diaboli seruitutem conferatur (Quæ autem erit comparatio Christi ad Belial) quis dubitet Christi seruitutem præferendam? Si inter spiritum & carnem comparatio fiat, si inter Deum & mundum, quis Deo & spiritui non magis iudicet seruiendum, quam carni aut mundo? Hæc quamuis non ignoremus, videte tamen quæ sit cæcitas nostra, quod aliud iudicamus bonum, & aliud facimus eligimusq; que, quod iudicamus malum. Sed fallit nos quoniam vtrumque libenter obtineremus. Cui sententiæ stultæq; opinionis Dominus hic aduersatur, dicens:

Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.

Ante hæc verba docuerat Dominus Iesus thesaurizandum nobis de cælo, non super terram, vbi fures & tineas, aliæq; huiusmodi formidare habemus, ne vel inuitis nobis nostra aut demoliantur, aut prorsus auferant. Ne autem cupiditate seducti putemus & illa & ista nos posse querere, præmonet nos vtraque simul non posse querere, puta cælestia & temporalia. Contraria enim vtrouique & dissimilia sunt studia, quæ vtrisque conquirendis sunt impendenda. Ire ad forum, & interim ire ad templum, vno simul tempore haud potes, nec negotiationis agere exercitia, & interim orationi seu deuotioni spiritus vacare licet. Alterum enim impedit excluditq; alterum, vt simul fieri vtrumq; minimè possit. Possent tamen duæ res fieri, quorum diuersa licet sunt studia ac exercitia, non sunt tamen contraria, idque non

vno tempore, vt sunt arare, fabricare, & orare, aut missam audire. Stare enim simul possunt hæc exercitia, ita tamen vt vni in vtrisque seruiatur domino. Hoc modo, si quæ aliz sunt occupationes, officia, exercitiave, quantumvis disparia aut pugnantia, si tamen in his vni seruiatur domino, possunt in eodem esse homine simul, sed tempore distincto exerceri. Sed hic dicit Dominus, neminem posse duobus dominis seruire, subaudi quorum alter non est subiectus alteri, nec eiusdem sunt voluntatis: quare etiam contraria necesse est tolerari eorum præcepta, & contrarias seruitutes. Nemo, inquit, potest duobus dominis seruire, Deo scilicet & diabolo. Aut enim vnum odio habebit, puta diabolum. Hic enim amabilis non est, tametsi sustineatur eius seruitus, vt sequitur, propterea quod nostras diligimus concupiscentias, quibus satis fieri desideramus: & alterum, puta Deum, diligit. Aut vnum, scilicet diabolum sustinebit. Non dicit diligit, sed sustinebit: & alterum, id est, Deum contemnet. Vide quia non dicit de Deo, quod illum quis odio habebit. Nemo enim odio Deum habere potest. Quod si quis contradicens, obijciat scriptum: *Oderunt me, & Patrem meum gratis.* Et in Psalmop: *Superbia eorum quæ odierunt, ascendit semper,* vbi dicitur Deus exosus. Dicendum Deum, quantum attinet ad illius naturam & bonitatem, non potest odio haberi. Est enim ipsa bonitas, quam nemo odisse potest secundum hoc, quod est. Porro iuxta hoc quod facit Deus, prout quod punit, quod voluptuosa prohibet, quod aduersitates mittit, inueniuntur in inferno, & in mundo scelerati, qui odium Deum. Vide etiam quia de diabolo loquens non dicit, aut vnum diligit, sed aut vnum sustinebit, id est, diabolum, quem diligit nemo potest. Sustinere autem (sicut dicit Augustinus) diabolum potest quod propter delectationes peccatorum quas amat, quibusque carere non vult: ideoque diaboli tolerare seruitutem. Quomodo quis sub duro domino duram sustinet seruitutem, non propterea quod dominum diligit, sed quia ancillam aut filiam in domo diligit, cuius amore duram fert seruitutem. Quod verò dicitur, alterum, puta Deum, contemnet, quotidie experimur.

Augustin.
Ioan. 15.
Psalm. 71.
Deus quomodo non possit odio haberi, & quomodo tamen à multis odiaur.

Augustin.

Quibus modis contemnatur Deus à peccante.
Luc. 11.

Quis enim Deum non contemnens peccat? Contemnit itaque Deum peccans, vel illum putans de humanis non curare, vel illum pium sibi adeo fingens, vt delicta non puniat, vel stulta se presumptione consolans, quod vno verbo hoc, Deus propitius esto mihi peccatori, veniam valeat impetrare. Quod certe verum est, si animo quo publicanus, eodem quis ore: quamuis hoc absque respectu, & Dei dono singulari nunquam erit. Vel leuiter de Deo sentiens, & stimans non tantum rigorem, vt prædicatur, esse iustitiz, aut prorsus Deum contemnet, vel non satis digna de Deo sentiens, vel omnino eius præcepta abijciens. Huiusmodi contemptus quotidie tam in nobis, quam in alijs experimur. Est tamen aliud contemnere, & ex contemptu (quod grauius est) delinquere. Nam contemptus est generalis in omni peccato transgressio. Nisi enim contemneret Deum, nemo peccaret. Caterum, ex contemptu peccare dicitur is, qui vel diuinis, vel Ecclesiz, aut prælati præceptis non obedit: puta quando contemptus in causa est, quare quis peccat. Quod sæpius contingit contra prælatos in præceptis non purè diuinis, quam contra Deum, verbi gratia: Si tibi prælatus præcipiat vel prohibeat quid, & tu prælatum odians, aut non bene de eo sentiens, contra eius præceptum.

Contemnere & ex contemptu peccare quomodo differant.

Ex contemptu quis peccare dicitur.

ceptum feceris, nulla ad alius ratione alia, nisi quia contemnis obedire, aut quia contemnis praelatum, cui tantam subiectionem reuerentiamque non vis exhibere, vt illi obedias. Hoc est, peccare non solum per contemptum, sed etiam ex contemptu, vt contemptus sit causa, quare delinquas, aut non obedias: quamuis alio qui saepius possit contemni, id est, deseri praecipuum tam Dei, quam Ecclesiae, & praelati, non ex contemptu, sed ex concupiscentia aut infirmitate.

Non potestis Deo seruire & mammonæ.

Arguere vult auariciam, quæ est secundum Apostolum idolorum seruitus. Mammon enim ex Syriaca lingua (vt aiunt) vel auariciam vel idolum diuitiarum significat: non quod in diaboli situm sit potestate dare vel auferre diuitias quibus velit. (Contrarium enim legimus in Iob) absque permissione diuina, sed quod per diuitias (quibus ferè semper abutitur diuites) aut nimis auare ac iniuste eas conquirendo, aut tenaciter nimis retinendo, aut prodigaliter ac profuse in Dei offensiones non in subuentionem pauperum, sed (vt dixi) in luxum, in voluptates, in gloriam & ostentationem sui expendendo. Non potestis igitur Deo seruire & mammonæ. Vult enim purum habere seruitium, & ex toto corde sine vlla admixtione alterius amoris cupit sibi serui. Est namque Deus tuus (quod tibi esse merito debet suauissimum) zelotes, aut zelotypus, quia te totum & solus vult habere. Heu quare huic eius fidelissimo amoris zelo non respondemus? Verum hæc potius stendo expendamus, quam verbis tractando. Non potestis Deo seruire & mammonæ. Non potestis seruire cupiditati & charitati, non potestis seruire spiritui & carni, non potestis seruire Christo & mundo, eo scilicet modo, quo Christo dicitur verè quis seruire, vt non solum faciat opera bona (quæ etiam mali serui possunt) sed vt diligat etiam, & ex charitate Deo opera faciat accepta, æternaque vitæ meritoria. Qui hoc modo Deo seruit, spiritualia carnalibus, æterna temporalibus, Christum mundo præfert. Quomodo contra, qui diuitijs, hoc est, qui cupiditati auaritiæque seruit, quod est seruire mammonæ aut dæmoni ad auariciam excitanti, non potest seruire Deo. Chariora enim temporalia terrenaque habet quam Deum. Dicitur autem huiusmodi seruire diuitijs, quia reuera diuitias non possidet, nec illis dominatur, sed possidetur & seruit. Non enim bonorum huiusmodi se dominum gerit, vt aut egenis, aut in Dei cultum possit ea erogare, sed diuitiæ & diuitiarum amor illi imperant, quibus potius obtemperandum, quam Deo consentit. O quam felix est, qui seruit Deo. Quam honesta, quam iucunda, quam denique beata est hæc seruitus, qua dominus quis mundi efficitur & omnium creaturarum. Libero enim corde contemnit omnia, nec quicquam sibi dominari aut imperare sinit præter Deum. Proinde Dei seruitus vera est libertas. At verò diuitias amare, & dominum nihilo minus se putare temporalium rerum (quod est reuera esse seruum) quantas excitat angustias, quantas curas imponit, quibus sollicitudinibus mentis discruciat? Hic cogitur irasci, hic blandiri, hic adulari, hic timere, illic fletu, hic fingere, ibi fallere, hic malè audire, & in his omnibus nullam internam sentit consolationem diuinam: quia hæc non pro Deo, sed pro mundo,

Coloss. 3.
Mammon
quid significat.
Iob 1.

Zelotes cuiusmodi sit
Deus noster.

Seruus Christi
verus quis sit.

Mammonæ
seruio quid sit.

Seruitus Dei
quam sit felix & iucunda.

Seruitus diuitiarum
quæ sit misera.

T. VI
21

pro caducis & perituris rebus sustinet. Quas vt avarus acquirat, discredatur, ne amittat, anxietur: si amiserit, doloribus & tristitijs scinditur. Inter hæc breuissimum est tempus, quo diuitijs fruitor. Tandem quoque exul, nudus, miser, ab omnibusque, qui illum beatum dicebant, derelictus, avarus & mundi amator recedit, & mundo nondum satiatus, sine spe moritur.

Hoc tamen non de omnibus intelligendum est diuitibus, sed de avaris, & de his, qui in diuitijs suis contra Pauli admonitionem confidunt. Quia & Christus hic non dicit: Non potestis Deum & diuitias habere, sed non potestis Deo seruire & mammonæ. Aliud enim est habere, aliud seruire. Nam Abraham, Iacob, Iob, alij item multi in vtroque testamento habuerunt diuitias, sed illis non seruierunt, non dilexerunt: quia & cum amitterent, non sunt contristati, (signum est enim amoris, qui rem possidet, si eandem non absque tristitia quis relinquit) sed rebus fuere locupletes, spiritu pauperes. Non potestis item mundo seruire & Deo. *Dispat enim* (vt in Psalmo dicitur) *affectionum Deus, qui hominibus placent confunduntur, quoniam Deus spernit eos.* Et Paulus: *Si hominibus inquit, placerem, Christi seruus non essem.* Quod intelligitur de his, qui placere querunt, & placere cupiunt hominibus propter se, vt & hoc ipsam quod est hominibus placere, queratur, diligaturque propter ipsam vanitatem placendi, aliudve temporarium, quod sit extra Deum. Nam propter Deum velle placere proximo, pro eius consolatione, pace & charitate, aut pro Dei promouendo honore, non modo licet, sed laudatur etiam, vt rursus Paulus admonet: *Vnusquisque autem vestrum placeat fratri suo ad adificationem.* Hoc namque modo velle placere homini, oritur ex charitate. Illo verò modo, quomodo prædixi, vbi ipsum placendi studium propter seipsum queritur, oritur ex vanitate & priuato amore. Aut ita: Non potestis duobus dominis seruire. Non potestis Ecclesiam audire orthodoxam catholicamque, hoc est, eam que à Christo, ad nos per principem apostolorum Petrum eiusque successores est deriuata gubernataque, & synagogam hæreticorum. Aut enim vnã aut alteram deseretis. Non enim simul potestis sequi Christum & Lutherum. Si enim Christum diligitis, illum cum omnibus, qui modo in cælis cum eo regnant sequemini. Hi enim omnes in vera vna catholica hac Ecclesia, & sub obedientia Romani Pontificis mortui sunt, imo cum Christo regnant. Si verò vobis placet Lutherus, cum illo & omnibus fidefragis periturisque monachis suis apostatis & hæreticis (in hac enim colluie nullum inuenietis sanctum, nullum alium apostolum, quam huiusmodi nebulones) ad inferna, quo omnes alij præcipitanti sunt hæretici, ibitis.

Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini.

Superfluum hic prohibet sollicitudinem, qua plus quam oportet quis temporalibus intendit, temporalia querit, temporalia coaceruat, non ad necessitatem aut utilitatem in Deum ordinatam, sed vt habeat, & vt possideat. Prohibet hic quoque sollicitudinem, qua nimium occupatur animus circa temporalia, si propter ea operibus bonis, alijsque debitis ac necessarijs se subtrahat, aut si per huiusmodi externas curas occupationesve ab his, ad quæ obligatur retrahitur seu impeditur. Tertio, prohibetur sollicitudo anxie diffidens.

1. Tim. 6.

Gene. 32.
Iob 1.

Psal. 52.

Galat. 1.
Placere velle hominibus quando sit laudabile, & quando vituperabile.

Rom. 15.

Sollicitudo triplex nobis prohibita quæ.

diffic
quib
perar
curis
ma ef
distr
vana
dum
tibi
nem
tis m
tis. C
liciti
N
rum
Vt
minu
quan
vuit
Non
est q
nec d
bis d
igno
bum
stent
rem f
dare
igit
bit &
uiam
R
tunt
cit i
Ed
tudir
lucre
matio
mod
uit. S
do h
glori
nime,
omne

diffidentia ac pusillanimitatis, quae post omnem industriam laboremque, quibus necessaria solent procurari, & post omnem humanam nauatam operam timer de futuris anxieturque, nec prouidentiae confidit diuinæ, sed curis discruciat, quasi necessaria sint adhuc sibi defutura, quod stultissima est sollicitudo anxietasque vana: quomodo ediuerso absque labore & industria sua sperare sibi à Deo dari necessaria, ignauia, acedia, stultitia est, & vana, qua Deus tentatur, praesumptio. Nunquam enim de Deo est diffidendum, aut timendum, quasi postquam quod in te est, feceris, necessaria sint tibi defutura. Et ideo Christus dicit: Ne fortasse putetis vobis excusationem fore, aut vobis hoc patrocinari, vt propterea quasi necessario seruiatis mammonæ, quoniam vitæ necessarijs, victu scilicet & vestimentis egetis. Cui cogitationi occurrens Dominus, dicit. Ideo dico vobis: Nolite solliciti, scilicet inordinate, esse quid edatis, aut quibus induamini.

Diffidendum non esse de Deo.

Nónne anima plus est quam esca? & corpus plus quam vestimentum?

Vt Dialectici loqui solent, A maiori ad minus, locum sumit arguendi Dominus Iesus, probans non esse sollicitudinem gerendam, cum fecerimus, quantum in nobis est, pro cibo, potu, vestimento, alijsque sine quibus non viuatur necessarijs, cum videamus multo maiora nobis esse donata à Deo. Nónne, inquit, anima dignior est esca? aut corpus nunquid non praestantius est quam vestimentum? Hæc tamen absque sollicitudine vestra, imo cum necdum essetis, suapte bonitate vobis Deus donauit. Qui ergo maiora vobis dedit, quomodo negabit minora? Accedit quod dans vobis corpus non ignorauit iuxta statutum suum naturæ datum, vobis necessarium fore cibum & vestitum. Quando ergo corpus dedit vobis, quod oportet cibo sustentari & refici, vestibusque operiri, an putatis eum oblitum aut iminorem fuisse, qui prouideret, quæ corpori aut animæ sunt necessaria? Quæ si dare nollet, vnde corpora reficeretis, cur eadem vobis creasset? Confidite igitur, quia minora vobis dabit, qui dedit maiora, & qui præcipua dat, dabit & accessoria: si tamen ea, quæ ad hoc sunt necessaria, vos non per ignauiam præsumptionemve omiseritis.

Sollicitudinem super suam esse abijcendam, multiplici probatur argumento.

Respicite volatilia cæli, quoniam non ferunt, neque metunt, neque congregant in horrea. Et Pater vester cælestis pascit illa. Nónne vos magis pluris estis illis?

Ediuerso altero iam argumento Dominus idem, hoc est, anxiam sollicitudinem non habendam, probat per locum à minori ad maius, dicens volucres cæli pasci à Patre cælesti, qui longè minoris sunt dignitatis aut æstimationis apud Deum, quam homo. Si ergo Deus volucres cæli pascit, quomodo homines nõ pascet? Adde iam, quod volucres propter homines creauit. Si itaque ea seruat, propter homines, quæ creauit propter homines, quomodo homines deseret aut non pascet, quos creauit ad imaginem suam, & in gloriam suam? Scriptum enim est in Psalmo: *Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore oportuno: Aperis tu manum tuam, & implebis omne animal benedictione.* Et iterum: *Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis cor-*

Genes. 1.

Psal. 144.

Psalm. 146.

T. VI
21

Coruorum *horum inuocantibus eum.* Fertur enim coruus non agnoscere, nec alere proles suas, quando sunt implumes, utpote sibi nigro dissimiles. Et in Iob: Quis preparat escam coruio, quando pulli eius clamant ad Deum vagientes, et quod non habeant cibos? Cum itaque volucres cæli pascit, quomodo vos non pascet? Nonne vos plures estis, id est, digniores, atque in maiori æstimatione ac precio apud Deum quam illi? Maior erit illi cura de vobis, quæ de volucribus cæli. Obserua tamen hic, quod licet auibus & bestiis, præter instinctum naturalem nulla sit sollicitudo, colligunt tamen & quærunt quæ edant. Sunt quoque harum nonnullæ, quæ in nidos suos, aut cauernas terre, cibum pro hyeme futura colligunt, sibi quæ reponant, quantum possunt in æstate. Eam ob rem Sapiens pigrum admonet, dicens: *Vade ad formicam & piger. & discite semitas eius. & discite sapientiam. Quæ cum nō habeat ducem, parat æstate cibum. & congregat in messe, quod comedat.* Vnde colligitur, ut quomodo volatilia bestię quæ vadunt quæsitum, & congregant ea quæ comedant: sic homines necesse est, ut labore, industria, prouidentia quæ, non cura superflua, quæ sibi necessaria sunt, quærant. Quo facto Deo securi confidunt. Scriptum est enim: *Homo ad laborem nascitur, & auis ad volatum.* Et primo nostro parenti dictum est: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.*

Proverb. 6.
Necessaria
quomodo si
bi homo
quærere de-
beat.

Iob 5.
Genes. 1.

Quis autem vestrum cogitans potest adiciere ad staturam suam cubitum vnum?

Probat ipsum tertio nunc modo, vanam esse hominis non industriam, sed sollicitudinem illam inordinatam, immoderatamque, ac anxiam curam. Quapropter dicit: Quis vestrum sui corporis staturam sua sollicitudine potest facere maiorem. Absque sollicitudine vestra contigit ut hanc acciperetis effigiem & staturam vestri corporis, quam hucusque Deus alimonia continua perduxit. Nouit enim quod huic stature alimentum necessarium sit. Quod hæcenus dedit, dabitque qui staturam vobis corporis hanc didit. Quum itaque ne minimam quidem partem vobis conferre possitis, quomodo poteritis vos totum corpus ut crescat, ut vigeat, foueaturque, nisi Deo & vires, & viribus necessaria suppeditante, sustentare?

Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt. Non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est, sicut vnum ex istis.

Similitudo
pulchra.
Sollicitudo
superflua quæ
sit inutilis.

Eodem hic argumento, quo supra usus est de volucribus cæli, & fortiori medio nunc probat sollicitudinem esse superflua merito arguendam. Nam utrobique anxietatem illam cordisque pusillanimitatem arguit, qua nimis formidamus nobis ne deficiat, quod sit (ut reuera est) hæc inutilis. Nam etsi vniuersum diem sollicitudine conteras anxia & laboriosa, nihil aliud tamen egisti, quam quod curis te afflixisti inutilibus. Es enim illi similis qui merces cum famulo mittit ad forum, & ipse interim domi residens curis anxietate plenis discruciat, ne famulus aliquid amittat, ne fallatur, ne pecuniam falsam accipiat, ne quid illi subripiatur, &c. Hi ri-

mors

mores, hæc curæ, hæc sollicitudines, quid quæso ad rem faciunt? Nunquid per diem in curis residens periculum auerteret aliquod? Est igitur prorsus inutilis hæc sollicitudo. Taceo quod hæc curæ in nobis sæpenumero industriam & prudentiam impediunt magis quam promouent. Consultissimum hoc igitur nobis vult esse, industria nos vi, & prudentia, donisquæ ^{Necessaria quomodo sibi homo per industriam absque solitudine quærere debeat.} alijs à se nobis ad hæc datis, quibus quæ nostri sunt officij facientes, acquiramus nobis necessaria. Deinde vbi ea quæ in nobis sunt, hoc est, vbi ea quæ ex parte nostra debuerunt fieri, expleuerimus, sine solitudine finis expectantes Domini prouidentiam: & quicquid euenerit nobis, læti de manu Domini suscipiamus. Itaque de vestimento, inquit, quid solliciti estis? Accipite ex floribus aut lilijs agri instructionem: quæ quantalibet mora breui appareant, sunt tamen adeo decorata, vt Salomon in omni gloria sua ita vestitus non fuerit, sicut vnum ex istis. Quæ enim natura operatur, multo sunt præstantiora, quam ea, quæ fiunt ex arte. Nam etsi ars imitari gestiat naturam, non tamen accedere, aut æquari potest. Operatio enim naturæ semper excellentior est quam artis. ^{Naturæ operatione esse excellentiorem quam artis.} comparationem, quoniam pulchritudo, odor, suauitas, virtusque liliorum omni anno suo tempore, & in omni loco, terraque vniformis est, quod diuinæ prouidentia legem indicat, quam natura Deo obediens obseruat. Nec ociosum est, cum lilia deberent omni gloriosissimo comparari, Salomoni comparata sunt, quo satis indicatur hunc ex dono Dei gloriosissimum fuisse regem. Quicquid tamen sibi gloriæ Salomon adhibuit, in vestibus, in ornatu, in auro, argento & margaritis, hoc illi alienum atque mutuum fuit. Porro lilia agri in seipsis hanc habent gloriam ex creatore suo: quia pulchritudinem, odorem, virtutem, saporemque non alienum aut mutuum, sed suum proprium habent & genuinum.

Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in elibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt.

Sic enim, inquit, quæ hodie sunt & cras nusquam apparent, Deus tam gloriose vestit, quanto magis vos qui creati estis, vt permaneat in vitam æternam? Si ea quæ propter vos in solatium & vtilitatem vestram creauit, decorat etiam Deus, quanto magis quæ in vultu, vestituque vobis sunt necessaria, non negabit, licet minimæ sitis fidei? Nam si fidem haberetis non adeo in vestra solitudine, & anxij cogitationibus consideretis, ad nihil tamen vobis profuturis, nisi quod corda vestra grauentur, & confidentia vestra ad Deum minor fiat: sed vbi labore, prudentiaque vestra essetis vbi in pace, & tranquillitate cordis, diuinum expectaretis subsidium, nihil diffidetes quin necessaria vobis cuncta accedant à Deo. Deinde quinto hæc probat media dicens: Hæc enim omnia gentes inquirunt. Ac si diceret: Quid formidatis modicæ fidei, ne vobis cibus potusve, aut amictus desit? Vobis inquam, Dei filij & Dei filij. Non videtis quod & gentibus (quæ in hoc mundo viuunt sine Deo) nihil horum desit? Si autem gentes hæc acquirunt omnia, nec ali-

T. VI
21

Lucæ 12.

ter nisi ex providentia Dei, quomodo ergo vos qui Dei estis filij & cultores deseret? Hæc autem temporalia gentes inquirunt, admittentes curam & sollicitudinem, quia Deum cui confidunt, nesciunt. Vos autem qui patrem & Deum habetis in cælis, nõ debet perturbare sollicitudo anxia. Nam species infidelitatis est, adeo sollicitum esse, quomodo gentes sollicitæ sunt.

Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adjicientur vobis.

Regnũ Dei quomodo primum sit quærendum.

Vltimum est argumentum, quo immoderatam vult sollicitudinẽ omnem excludi. Quod ille, qui providere nobis habet necessaria, in quem convenit nos quoque sperare, est pater noster, qui filios suos deserere haudquam potest. Accedit quod scit nos omnibus his etiam indigere. Quod cum sciat, & paternum ad nos gerat animum, utpote pater amantissimus & fidelissimus, non potest filijs suis non providere ea, quibus egẽt. Hoc igitur tantum agant, quo se filios exhibeant Dei, ut primum, id est, ante omnia, non ordine temporis, sed dignitate, quærant regnum Dei: ut præcipuum, quod quærant, sit regnum Dei & iustitia eius: siue per regnum Dei intelligitur beatitudo cælestis, siue plena possessio, plenatq; subiectio hominis in hac vita, de quo regno dicitur: *Regnum Dei intra vos est.* Illud est regnum quod præcipue, & ante omnia tanquam res dignior nobisque vtilior est quærendũ.

Lucæ 17.

Necessaria quibus quomodo adjiciantur.

Quod si honore ac merito suo, quo debet quæri, quærat, ut scilicet iustitiæ, virtutibus, & alijs quæ ad Dei sunt honorem necessaria, nihil præferatur, tunc adjicientur vobis, inquit, omnia, scilicet necessaria: quorum minor propter Deum & propter iustitiam regni eius debet esse cura. Adjicientur autem hæc omnia vobis, nõ ocio vacantibus, sed humana vtentibus industria, modo naturali, institutioneq; diuina, qua dixit homini primo: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Et in Psalmo dicitur: *Laboribus manuum tuarũ quia manducabis, beatus es & bene tibi erit.* De quo Apokolus quoque gloriatur, dicens: *Ad ea quæ mihi opus erant, ministraverunt manus istæ.* Vos igitur filij, pro necessaria vestra domus sustentatione laborate, operamini, prudentiam & industriam vestram iuste ac licite exercete, ut necessaria vobis à Deo adjiciantur. Nihil de bonitate diuina diffidite, tamen si penuriam aliquam patiamini: quia aut faciet Deus (modo vobis adfuerit bona & deuota voluntas (ut hæc paupertas vos nõ cruciet, sed magis consoletur: aut ut corpora quoq; vestra non grauentur aliqua penuria, sed in illa lætiores, alacriores, robustioresq; sitis his, qui in delicijs viuunt, aut ut necessaria vobis affluant in tempore opportuno, modo quod iam vobis est, feceritis, & de iustitia regni nihil omiseritis, quam alteri cuius curæ præferetes, Domino & Patri vestro absque timore, diffidentia aut pusillanimitate confidatis, quoniam pascet vos qui pascit omnia, qui est benedictus in secula, Amen.

Genes 3.
Psalm. 127.

Actor. 20.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

Cuiusmodi seruitus bona, quæ item sit sollicitudo non improbanda.

Nemo potest duobus dominis seruire. Matthæi sexto. Inducere vult nos hoc loco Dominus ut se diligamus sincere ac toto corde, non diuiso, ut

pro quadam sit parte cor nostrum ad mundum, pro altera parte ad Deum: sed aut totum, aut nihil vult habere Deus, nec vult etiam quod sollicitudine nimia, aut inordinata scindatur, diuidaturque animus. Sed ante omnia precipue ac potissime queratur Deus, & iustitia regni eius. Primo igitur dicit Dominus Iesus: Nemo potest duobus dominis seruire. Si per hos duos dominos Deum intelligimus & diabolum, non potest vtrique seruire. *Quaenam contumelia Christi ad Belial?* Christus enim Dominus est gloriosus & sanctus. Diabolus vero dominus est ignominiosus atque vilissimus. Hi itaque duo domini comparari non possunt, nec conuenire. Contraria enim, quae simul stare non possunt, exigunt seruitia. Christus seruire vult sibi in lumine. Ideo conqueritur, quod lux venerit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Erant enim eorum opera mala, quare ad lumen accedere recusarunt. Diabolus vero, ut is qui male agit & odit lucem, cupit sibi seruire in tenebris, ne manifestentur & ne arguantur opera eius. Mandat enim seruis suis, quod olim Nahas Iabitis mandauerat: *In hoc serua* dicens, *vobiscum pactum, ut etiam vobis oculos dextros. Quare dextros? Quare non sinistros?* Duos habemus oculos, quorum altero, hoc est, dextro, Deum, Dei leges, Dei voluntatem ac beneplacitum, Dei denique honorem, & animarum salutem respicimus, cum quo & praemia iustorum & reproborum contemplamur supplicia. Hunc oculum cupit nobis diabolus erui, est enim illi exosus & contrarius, siquidem hoc vigente eius machinationes per Dei adiutorium nihil nobis nocebunt. Altero oculo (qui est sinister) contuemur, quid sit suae carni, quid honori, quid denique commodo nostro conueniat aut mundo. Est enim nihil aliud hic oculus, quam prudentia carnis, quae mortem operatur. Hoc enim oculo terrena respicimus quemadmodum priori oculo contemplamur caelestia. Dextrum itaque vult nobis diabolus oculum eruere, non sinistrum, quo caeci ad caelestia sumus, ad terrena prudentes.

Secundo, vult Deus sibi seruire in puritate. Ipse enim est qui paciscitur inter lilia. Qui in Psalmo quoque loquens, dicit: *Ambulans in via sine macula habi mihi ministrabit.* Et in alio Psalmo dicitur: *Domine qui habitabu in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Et respondens: *Qui, inquit, ingreditur sine macula, & operatur iustitiam.* Diabolus vero, qui habitat in locis humentibus, nec in locis aridis sibi inuenit requiem, spurcitas diligit peccatorum. Tertio, vult Deus seruos habere humiles. Quamobrem non grauat se ipsum constituit in humilitatis exemplum, dicens: *Disite a me, quia mitis sum & humilis corde.* Diabolus vero ministros petit superbos. Nam ipse est rex super omnes filios superbiae. Quarto, Dominus vult habere ministros concordantes. Quippe *qui vnus moru facit habitare in domo.* Porro diabolus discordias amat, & eos qui discordiam seminant. Quomodo enim patris filij Dei vocabuntur, ita qui discordiam & dissentiones faciunt, filij diaboli nominabuntur. *Qui enim, inquit Christus, mecum non colligit, dispergit.* Quinto, quia Christus quos seruos accipiat, docet contemnere temporalia, dicens: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quae habes, & da pauperibus, & veniens sequere me.* Et item: *Nisi quis abrenuntauerit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus.* At diabolus seruos suos facit colligere

Documenta huius Evangelij quae sunt.
 2. Corin. 6.
 Seruos cuiusmodi requirat Christus, & quales diabolus.
 Ioan. 5.
 Reg. 11.
 Oculi hominis duo mystice q. vnt, & cur dextrum seruis suis eruat diabolus.
 Roman. 7.
 Puritate vti Deo seruandam.
 Psal. 1.
 Psal. 100.
 Psal. 4.
 Humiliter Deo seruandum.
 Matth. 11.
 Job 4.
 Concorditer Deo seruandum.
 Psal. 67.
 Matth. 5.
 Luca 1.
 seruendum Deo alijs rebus contemptis superfluis.
 tempo-

KKKK

T. VI
21

temporalia & terrena. Quod figuratum est in his, qui seruebant Pharaoni regi Aegypti, ubi dicitur: *Disperses est populus per terram Aegypti ad colligenda p. l. r. s.* Quum igitur nemo duobus dominis possit seruire, necesse tamen sit, vt aliquem cui seruiat, dominum habeat, *beatus populus cuius Dominus Deus eius.* Et Dauid: *Mibi, inquit, adbarere Deo bonum est.* Quare bonum? Propter sex. Quorum primum est, quia qui Deum non habet, dominum agnoscit & colit, necesse est, vt diabolum habeat pro domino suo hostem pessimum. Eam ob rem cum Petro dixisset & Apollolis, postquam alij quidam Christi verba non intelligentes, scandalizati à Christo recesserant, interrogans: *Nunquid & vos vultis abire?* Respondit Petrus: *Domine, ad quem ibimus? Verba eterne vite habes.* Sciebat enim nusquam à Christo se posse recedere, quin in manus intraret demonum. Secundum, quia vbiunque alibi serueris, seruitus ipsa in hoc, quod est seruitus, probrosa est, praesertim comparata potestati maiori, aut digniori, excepto Dei seruitio, in quo est seruitus ipsa honori: quia vbi quis Deo seruit, ibi efficitur à seruitute molestissima demonis, vitiorumque carnis & mundi liber. Nihil autem suauius libertate spiritus, quae est, bonum nullum coactè, sed sua sponte voluntate propter Deum agere velle, quod lex iubet, non poenarum arceri metu, sed virtutis duci amore, non praecipis impelli, sed vltro ad Dei beneplacita festinare. In carne esse, at non secundum carnem, sed spiritu viuere, ita Deo seruire, regnare est. Tertium est, quod benignus est Dominus praceptor, puta qui bonam voluntatem, vbi aliud sibi offerri non potest, recipit. Et cuius (vt Ioannes dicit) mandata graua non sunt. Christus quoque ipse: *Iugum, inquit, meum suauis est, & onus meum leue.* Denique ea, quae praecipit, sunt honesta, leuia ac vtilia. Honestata sunt, siquidem praeter ceteris legibus hoc habet lex Christiana, vt nihil habeat iniquum, nihil foueat inhonestum, nihil turpe admittat. Quin potius inhonestata, impudica, & nefaria quaecumque non solum in operibus damnat, sed cogitationes etiam, & concupiscentias eorumdem prohibet. Leuia sunt quoque, siquidem hominis bonam voluntatem Dei gratia roborat, adiuuat, portat, atque eidem cooperatur. Nihil importabile est, nihil impossibile ex omnibus his, quae ab homine requirit Deus. Vtilia verò sunt, quia eum, qui illis obedit, inducunt in regnum caelorum & saluant. *Sivv, inquit, ad vitam ingredi, serua mandata Dei.* Prodest autem Dei mandatorum obseruantia, non solum animam sed & corpus. Nam quemadmodum vbi multa sunt epulae, ibi multa infirmitas, vbi luxuria, ibi heberudo ingenij, & enervatio virium, ita vbi sobriè castèque viuunt, ibi adicitur longitudo dierum, & diuturnitas vitae. Quid quod in crapulis viuunt sine somno, sine quiete, sine appetitu comedendi, & est delectatio ibi sine delectatione. Quartum est, quod Dominus noster, cui seruimus, est fidelissimus, potentissimusque noster protector, vt sub ipso nihil habeamus timere. Quintum, quod est idem fidelissimus retributor. De vtroque dicit Dominus ad Abraham: *Noli timere Abraham, ego protector tuus sum, & merces tua magnanimitas.* In aliorum dominorum obsequijs magnum foret acquirere pagum in mercedem. Verum hic apud Deum, serui eius, licet opulentes, impetrant in mercedem etiam regnum caelorum. Sextum est, quod sapientissimus est omnium gubernator. Praestat au-

Exod. 5.

Hsalm. 143.
Hsalm. 71.
Adhuc rere
Deo esse bonum propter
sex.

Ioan. 6.

Libertas spiritus
quae sit.

a Ioan. 5.
Matth. 11.
Praecepta
Dei quomodo
sunt honesta,
leuia, ac
utilia.

Matth. 19.
Mandatorum
Dei obseruantia
quomodo
etiam corpori
prodest.

Genes. 5.

Hec autem maxime habere Dominum sapientem, quam stultum. *Sapientia autem est aeterna, incerta, & immensa Dominus noster, cui iucundissimum est seruire, quoniam à fine usque ad finem attingit seruitor, & disponit omnia suauiter.* Sapien. 1.

Nihil igitur probrosius, atque seruire alteri, quam Deo. Nam si seruis diabo, seruis inimico tuo crudelissimo. Quapropter stultitiam huius seruitutis Bernardus tibi exprobrat in hunc sensum, dicens in persona Christi: Quid causæ est, quod inimico meo, vestro quæ libet potius seruire, quam mihi? Non ille vos pascit, non creauit, & si parua hæc videntur, gratis non ille, sed ego vos redemi, non auro, non argento, non sola, non luna, non aliquo angelorum, sed proprio cruore. Quod si tam multiplici iure, difficile à vobis est impetrare, vt illum, cui propter beneficia præstita ineffabiliter debetis, diligatis, eidem quæ seruiatis, saltem ideo mihi obtemperate, quoniam maiora pluramq; vobis polliceor, quam ille, gratia dona præsentia, futura gloria cumulaturus. Daturus autem est diabolus seruientibus sibi nihil aliud, quam quod ipse accipiet, gehennam ignis. Et pro hac o filij insipientes vos ei seruietis? At quanto est in cerore plangendum, quod plures habet seruos diabolus, quam Deus. Deinde si comparatio fiat ad Deum & mundum, Deo iterum, non mundo est seruiendum. Est enim mundi blanda quidem, sed mendax promissio, est eius merces fallax & tristis: quoniam decipit omnes confidentes in se. Qui enim honores amant, eos quæ adipiscuntur, quam diu retinent? Qui vero diuitias ambiunt, quanta eas obtinent difficultate, cum quanta solitudine custodiunt? quas tamen paulo post, vel per mortem, vel per ignominiam cum tristitia maxima amittunt omnia. Et quam putatis mortem inueniunt, qui in huiusmodi spem, gaudium quæ suum possuerunt. Gaudium suum amiserunt, spes eorum eos fefellit, exaruit hos. Vna nocte imo vna horula omnibus diuitijs suis spoliati sunt. Omnis diuitiarum pompa vno momento perijt. Vtinam igitur qui mundum diligere vis, sapiens & intelligeres ac nouissima prouideres. Videres ex diuite in morte quam subito mendicus & omnium sit pauperimus. Expenderes deinde omnia, quæ in mundo sunt, & nihil inuenires fixum, certum, aut stabile. Nam sanitati & corporis robori quis audeat confidere? quandoquidem leuis febricula, morbusve alius subito & insperate adueniens, totum mox hominem deiecit.

Sed nunquid carni est seruiendum? Minime. Qui enim carni seruit, seruit Domino, qui nunquam fatiari potest. Quanto plus illi seruietis, quanto fidelius, quanto diligentius denique, eo plus à te exigit, duriusque tibi imperat. Compertissimum est hoc nobis in his, quos gula, luxuriaque cernimus inferuire. Non ergo duobus possumus dominis, sed vni tantum docet nos Dominus seruire. *Vt enim dupli corde, & vt homini duabus vis ingrediendi.* Prohibetur quoque arare in boue & asino, propterea quod vnum sit animal mundum, aliud immundum. Samaritanis denique gemiles sunt, simul colentibus Deum & idola, qui seruire cupiunt Deo & mammonæ. Huiusmodi Helias obiurgans, *Vtque quo, inquit, claudis: atus in duas partes? Si Dominus est Deus, seruite illi: si Baal, sequimini eum.* Eccl. 1. Deut. 22. 3. Reg. 18.

KKKK 2 Est

Bernardus.
Seruire dia-
bolo quæ
si dultur.

Mundus qui
pacto decipi-
tur confiden-
tes in se.

Deut. 22.

Carni non esse
seruiendum.

Eccl. 1.

Deut. 22.

3. Reg. 18.

Est præterea hic aduertendum, aliud esse seruire diuitijs, & aliud seruire Deo cum diuitijs. Secundum enim potest cum Dei seruitio stare, non primum. Secundo, ubi ostenderit nos Dominus simul Deo & mundo nõ posse seruire, commoñstrat quoq; vanam esse & superfluam sollicitudinem pro temporalibus. Quapropter sciendum sollicitudinem esse triplicem. Quædam enim est tolerabilis, vt dum homo quærit temporalia moderatè, tempore opportuno ac licito, & ad debitum finem. Sunt enim temporalia moderatè quærenda, quæ absque omni sollicitudine quæri non possunt. Porro moderata & non nimia sollicitudo haudquaquam est arguenda, ad quam sapiens hortatur dicens: *Vade ad formicam õ pigra, & asce sapientiam, &c.* Deniq; & quam non prohibeatur omnis sollicitudo, vbique ex scriptura liquet. Quoribus Paulus sollicitudinem in bonam partem accipiet *Solliciti sint*, inquit, *non pigri.* Ecce: *Solliciti estote seruire vntratem spiritus in vinculo pacis.* Martha quoque sollicita ex deuotione dicebatur à Domino, & turbata erga plurima. Est itaque sollicitudo quædam occupatio animi ad futura respiciens, pro acquirendis, conseruandisq; rebus necessarijs, sine qua decenter vix rarillimus quisque viuere potest. Hæc sollicitudo moderata licita est. Est alia sollicitudo pro spiritualibus incrementis laudabilis. Hæc est interdum necessaria ex charitate. puta in egenorum subuentione ac prouisione. Est quoque laudabilis in Dei mandatorum obseruatione. De qua scriptum est: *Confortamini & estote solliciti vt custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine legu.* Item: *quæ: In te abo tibi homo quid sit bonum, aut quid Dominus requirat à te vtique facere iudicium & iustitiam, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Domino.* Tertio, sollicitudo est vituperabilis, quæ ex inordinato temporalium amore prouenit, & ex diffidentia prouisionis diuinæ. Hæc est illa sollicitudo, de qua in eodem Euangelista de his, in quibus Dei verbum nullum facie factum Dominus loquens: *Sollicitudo*, inquit, *hinc seculi, & fallacia diuitiarum suffocant verbum.* Hanc sollicitudinem multifariam hic reprobat Dominus, ostendens eam esse inutilem, insipientem, auaritiæ, cupiditatis, diffidentiaq; ministram. Tertio in hoc Euangelio docet præcipuam nobis curam habendam pro Dei beneplacito, pro regno cælesti & pro eius iustitia, qua acquiritur, seu cui redditur regnum cælorum. Pro temporalibus autem nullam nos decet vt habeamus curam anxiam, diffidentiam, aut timorem, quoniam temporalia hæc adijcientur nobis. Prouideant itaque parentes tibi & filijs cibum, & vnde viuant. Quandoquidem, vt Paulus ait: *Qui suorum maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* Prouideant filijs hæreditatem, spiritualem & temporalem. Doceant proles Deum timere, doceant Dei regnum, Dei honorem, Dei præcepta, & iustitiam victurum quærere, zelari & implere. Tunc enim tam parentibus, quam filijs adijcientur necessaria. Porro, si pompofas educatis proles in vestitu & apparatu glorioso, prolesque vestræ sentire cœperint, placere id vobis, vt sint callida astutæq; quæ, quod loqui & viuere nouerint iuxta prudentiam seculi, quod ad conquirenda temporalia efficiantur solertes: studebunt in his magis ac magis vobis placere, & Dei timorem projicient post tergum suum. Igitur eos docete, vt timeant Deum, vt diuinis, Ecclesiæq; obediant præceptis. Liberati denique vestros, & omnem familiam vestram docete & compellite, quoniam

Sollicitudo
triplex quæ.

Sollicitudo
licita quæ sit
Prouer. 6.

Rom 12.
Ephes. 4.
Lucæ 10.

Sollicitudo
laudabilis
& necessaria
quæ.
Iosue 23.
Mich. 6.

Sollicitudo
vituperabilis
quæ sit.
Matth. 23.

Cura præcipua
nobis
habenda quæ.

1 Timoth. 5.

Hæreditas
spiritualis filijs
relinquenda quæ
sit.

Parentes quæ
nam proles.

hil, quod ad salutem animæ sit necessarium, lucris quibuslibet temporali-
bus postponant aut relinquunt, ocia deuitent, honestatem diligant & veri-
tatem, sinceritatem in negotiationibus & æquitatem obseruent, neminem
vlla impostura fallant. Et sperent in Deum, à quo haud dubie sentient,
quantum de necessarijs sibi adijciatur. Hæc vbi fecerint, non contristentur
parentes, si portionem exiguam hæreditatis filijs relinquunt. Maior & po-
tissima sit illa cura, vt proles habeant probe institutas, & ad Dei timorem e-
ducatas. Hæc sollicitudo sanctorum est, vt si non opes habeant, virtutibus su-
as proles & Dei amore exornent. Filii, qui repaui, licet sæpè inobedientem
& ingratum Deo, quomodo non pascet tuas proles se zimentes? Vna igitur
sit tibi & potissima cura, relinquere liberis tuis exempla timoris Dei, erudi-
tiones sanctas, docuisse eos iustitiam, & ad proximum æquitatem & miseri-
cordiam. Quod agentes maximos thesauros vestris prolibus relinquitis.
Vos quoque duntaxat moderate temporalia queratis. Quæ si à Domino ad-
ijciantur, & diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Quum diuitias habe-
tis, nolite in his sperare, nolite diligere, nolite in illis gaudere. Si à vobis
iterum recedunt diuitiæ, nolite contristari. Hoc vnum vobis sit, aut gau-
dendi occasio, si Deum vestris sentitis peccatis propitium: aut tristandi, si
eundem vobis inueneritis iratum. Dominus noster Iesus Christus omni-
bus nobis suam misericordiam & gratiam largiatur, vt quæ recta sunt, non
solum sciamus, sed & faciamus, qui cum Patre & Spiritu sancto est benedi-
ctus in secula, Amen.

familiamque
suis docere
debeant.

Psalm. 62.

Gaudendi
tristandive
quæ sola de-
beat nobis
esse occasio.

DOMINICA XVI. POST DOMINICAM S.
Trinitatis, Epistola B. Pauli Apostoli ad Ephesios III.

Benedicere vos ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est
gloria vestra. Huius rei gratia sancto genua mea ad Patrem Do-
mini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in celo & in ter-
ra nominatur, vt det vobis secundum diuitias gloriæ suæ, virtu-
tem corroborari per spiritum eius in interiori homine: habitare
Christum per fidem in cordibus vestris. In charitate radicati & fundati, vt
possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, subli-
mitas & profundum. Scire etiam supereminentem scientiam charitatem Chri-
sti, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. Et autem qui potens est omnia
facere superabundanter, quam petimus aut intelligimus secundum virtutem,
quæ operatur in nobis. Ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu in omnes gene-
rationes seculi seculorum, Amen.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Benedicere vos fratres, ne deficiatis à fide pusillanimes, nec scandalizemi-
ni, dolentes ob tribulationes meas, quas patior pro vobis, vt pro-
pterea aut mihi nimium condoleatis, aut vos similia passuros timea-
tis, aut quasi à Deo sumus nos propterea proiecti, seu exosi, aut odiat nos, qui
K K K K 3 talia